

(ג) ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים. דע דבני נח הוזהרו על הדינים (סנהדרין נו, ב), ושיטת ראשונים דהוא נימוסים שדעת האדם נותן עליהם. אבל לכוף ולרדות על חוקי התורה ונדריה הוא רק מצד ש'כל ישראל ערבים זה בזה' (שבועות לט, א ועוד), ואם יעבור אחד, הוא מזיק לחבירו ולהכלל כולו. בזה יש לבית דין לכוף ולשפוט העובר את מצות השם יתברך, דבלא זה אין זה מהראוי שיתערב אחד במה שיש להאדם עם קונו. לכן מקודם אמרו (פסוק ג) "כל הדברים אשר דבר ה' נעשה" - ולא קיבלו עדיין המשפטים. אבל כי זרק הדם על העם (פסוק ח) להכניסן בברית וכמו דאת אמרת במכילתא יתרו (פרשה ג ד"ה ויקח ספר הברית): אמר להם אתם קשורים ענבים ותפוסים, וזה "ספר הברית" (פסוק ז) שכרתו כל ישראל יחד, לכן אמרו "כל אשר דבר ה'" (פסוק ז) - בין ה"דברים" בין ה"משפטים" - "נעשה", שהעובר מצות ה' הוא גדר בין אדם לחברו, שמזיק להכלל ודו"ק.

(יב) (ואתנה לך את לוחות האבן) והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם. "אשר כתבתי" לא יתכן על "התורה והמצוה", ועיין רשב"ם. ונראה 'דאלמלא ניתנו תורה היו למדין צניעות (מחתול) גזל מנמלה ועריות מיונה דרך ארץ מתרנגול' [גמרא עירובין ק, ב]. לכן אמר "אשר כתבתי" - בספר הטבע אשר יצרתי, שזה ספר של השם יתברך היוצרה. ולפי דברי ריש לקיש בריש ברכות, הכוונה על אשר כתב השם בנשמות כלל ישראל שכל אחד קיבל חלקו מסיני, והוא כתוב על לוח לבם, חרותה במקור נשמותיהם: 'כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש' - זהו גמרא. ודו"ק.

והנה בברכות דף ה, א: "אשר כתבתי" - זה נביאים וכתובים. פירוש, דאמרו בנדריים פרק ג (כב, ב): "ברוב חכמה רוב כעס" (קהלת א, יח), 'שאלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא (חמשה חומשי) תורה וספר יהושע בלבד' וכו' - הרי הנביאים וכתובים נאמרו כשחטאו ישראל. אם כן קודם שחטאו לא היה ביכולת הכתב להראות לשום נברא שידיעתם מכרחת הבחירה. רק "אשר כתבתי" - השם יתברך בעצמו, שידיעתו אינו מכרחת להבחירה כדברי רבינו הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ה) שידיעת השם יתברך אינה כידיעת הנבראים שהיא עצמותו ואינה מתוספת עליו ודו"ק.